

- כיצד הוצאה עזרת התושבים המוסלמים לפועל?
 א. ע"י פניה אל אנשי הכנופיות, כלומר לעזרת החיילים האי-סדירים.
 ב. ע"י הכללה, ארעית או קבועה, של חיילים ותיקים, – בכנופיות או בצבא הסדיר.
 ג. ע"י השתתפותם – פחות או יותר מרצון – של אזרחים מכל גיל ושל אכרים שתאות הבצע והביזה הניעתם, או שהוסחו למלחמת מצוה או שנענו לצו הגיוס.
 קשה להבדיל הבלדה קפדנית בין שלושת הסוגים דלעיל, שהם שוים בכמה פרטים, ולומר היכן התחיל השודד ונגמר חייל-המלואים, היכן התחיל המתנדב ונגמר המגויס.

קפטן סיריל פולם

”מלחמת הבזק”

(תיאוריות שנתאמתו ברוסיה)

מאמר זה של הקפטן פולם הריהו, בצורתו, סקירה על ספר, אולם תוכנו הוא אחד מטיכומי מהותה של „מלחמת הבזק” הברורים ביותר שהוטיעו עד כה. מאחר שמבנהו המורכב במקצת של הספר עצמו ואופיו המקצועי ביותר אינם מאפשרים (מכל מקום – לפי שעה) פרסום פרק או קטעים מתוכו, – מצאנו לנכון לא למנוע מהקורא העברי לפחות את הסקירה המאלפת הזאת, אם כי במספר נקודות נאלצנו להעיר אי-אלו הערות לשם באור.
 מיותר להוסיף, כי כמה פרטים במאמר זה ממהלך מלחמת רוסיה-גרמניה, מתכארים ע"י זמן כתיבתו – לפני כמחצית שנה ויותר.

בחדשים האחרונים הרבינו לקרוא על טריזים שתקצו הגרמנים בחזית הרוסית. עתים שומעים אנו אח"כ כי טריזים אלה נקטמו או לפחות „הוקהו”. אולם לעתים קרובות אנו רואים, לצערנו, כי טריזים אלה מתרחבים כדי פרצות גדולות, אלא שפרטיו של תהליך זה חסרים לנו. יש להודות, כי מעטים מאד הם הסופרים הצבאיים האנגלים שהתמחו בנתוח טקטי, וכל הספרות שלנו על נושא זה, בין שנכתבה לפני פרוץ המלחמה ובין שנכתבה לאחר כך, אין בה כדי להשביע רצון. אין לנו מחסור במחקרים על אסטרטגיה, וכן מצויים למדי דיונים על חדושים טקטיים הגלויים לעין כל. אולם מיצוי הטקטיקה, על כל המסתעף ממנה, אינו שכיח כל עקר. והלא הטקטיקה היא בסיסה של האסטרטגיה. התכניות האיסטרטגיות – ערכן הוא רק אקדמי בלבד כל עוד לא הוכה האויב על שדה הקרב ממש. והנה נתפרסם עתה ספר שאינו רק מחקר מקורי של הטקטיקה החדשה בלבד, אלא שהוא גם נותן משמעות חדשה לכל דר"ח ולכל אגרת המגיעים מן החזית הרוסית. הוא מוסיף ממשות לתמונות המצטיירות במוחנו על מסע מלחמה זה, אם כי נכתב לפני שהתחיל המסע. אמנם, אין בהופעתו של ספר זה כדי להמתיק את דברי הבקורת לגבי ספרותנו הצבאית, כי פ. א. מיקשה,

מחברו של "מלחמת הבזק", אינו בריטי. המחבר היה אמנם צעיר מכדי שיקח חלק במלחמה הקודמת, אולם במשך זמן ניכר היה קצין ארטילריה בצבא הצ'כוסלובקי; הוא התפטר מהצבא ונלחם לצד הריפובליקאים בספרד, ועתה הוא בשרות החיל הצ'כוסלובקי באנגליה. עבודתו של מיקשה מבוססת על הנסיונות שהיה עד להם בספרד, או במעבדה הספרדית* כביטוי, על ציון בספרות הצבאית וכמובן גם על כל אותו החומר שאפשר ללקט מהעתונות על מהלך הפעולות במלחמה זו. אין הקורא יכול להיות בטוח תמיד, אם המחבר מתאר את הטקטיקה ואת הרכב היחידות הצבאיות כפי שהם למעשה, או שהוא ממליץ על אלה שהם לדעתו אידיאליים, אולם זהו ענין של מה בכך. העיקר הוא כי הידיעות המגיעות מהחזית הרוסית הוכיחו וחזרו והוכיחו כי דרכו נכונה לפניו. אפשר, שאין כל חרוש בדבר לומר, כי התמורה המכרעת באיסטרטגיה ובטקטיקה של מלחמת אופנטיבה נגרמה ע"י ה"שלישיה" של רכב הקרב המשוריין, המפציץ ורכב התובלה הממונע המהיר. אולם ה"כיכר" וה"מדוע" אינם כה פשוטים כמימרא זו עצמה. כונת התוקף היתה תמיד רכזו מפתיע של כוח עודף בנקודה המכרעת. דבר זה בקשו לעשותו תמיד במלחמה הקודמת, ובמדה ידועה גם נעשה בדרגות האחרונות של המלחמה. אולם ה"נקודה" הפכה תמיד חזית רחבה, קוית. הטק חסר היה לגרמנים, ואף בידי בנות הברית לא שמש אלא נשק עזר בלבד; עדיין היה צורך ברכוזים גדולים של ארטילריה, והובלת התחמושת* הצריכה מצדה הובלת חמרי סלילה בקנה מדה גדול; תובלה זו היתה עדיין אטית וקצרת טווח, וכך היה הכרח לפרוס את התובלה לארכו של "קו" רחב בעורף, במקום לרכזה בשדרה עמוקה**. גורמים אלה הביאו לידי כך, שהמהלומה ניתנה על פני חזית רחבה, ואגב פוזר זה נחלשה במקצת. היא גם נתקלה בגוף התנגדות גדול יותר וזה נתן לרזרוות של האויב הזדמנויות לסתום את הפרצה בשעה שזו היתה עדיין גומה "שטוחה" למדי, ולא חור פעור* כרצוי לתוקף. הנטיה היתה, איפוא, להגדיל יותר ויותר את רוחב חזית ההתקפה, הואיל ונמצא מעשי יותר לנצל את הרזרוות החדשות של התוקף מחוץ לפרצה. זו היתה למעשה השטה המכוונת של פוש בשנת 1918 ודומני שאני הייתי הראשון שציינתי זאת - כעדותו של גנרל וויגן - בביאוגרפיה על המרשל שכתבתי. לאחר הרבה נסיונות, שעלו ביוקר, הגיע פוש לידי מסקנה כי בתנאים שהיו קיימים אז, לא היתה פריצת קו האויב אפשרית, או מוטב לומר, - מאחר שבידי לודנדורף כמעט עלה הדבר במקרה אחד או שנים - שלא היתה שוה במחיר המאמץ והאבדות הכרוכים בה; לפיכך החליט פוש, כל פעם שנעצר בהתקדמותו, להרחיב את אזור הקרב בכוון האנפיים, ועקב השמוש בטכסיסים הללו נוצחה גרמניה ונאלצה לבקש שביחת נשק.

* שנעשה במכוניות גלגלים, - המער.

** כי רק מהירות התנועה יש בה כדי לאפשר את השימוש בדרכי גישה מעטים, שהשדרות הארוכות של כלי התובלה מתקדמות על פניהם בקצב אינטנסיבי - המער.

פוש היו לו ההבנה החודרת ועוז המחשבה הדרושים כדי לנקוט בטכסיס נחות כשלעצמו, הואיל ולא יכול להתגבר על הקשיים שהיו טבועים או בטכסיס האידיאלי; אולם אין כל צל של ספק כי ההסתערות על „נקודה“ יש לה יתרונות עצומים בימים אלה של צבאות־המונים המפורזים על פני חזיות רחבות, ומעל לכל, וביחוד, במרחבים העצומים של רוסיה. התוקף מרכז לשם מהלומה כוח גדול, בה בשעה שהמגן אינו יכול לעשות זאת אלא אם כן יש לו ידיעה על הממשש ובא. והרי מועט מאד הסכוי שהמגן יהא מוזהר מראש. הטנקים, שהם ראש החץ של ההתקפה, הכוחות לניצול ההצלחה בצורת דיוזיות ממוכנות*, ה„ארטילריה“ הכבדה הניידת בצורת מטוסים מפציצים, והתובלה הדרושה כדי לקיים ולהזין את המבצע** למרחק גדול, את כלם אפשר לכנס בעמדות כאלה, שאף אם יגלה אותן האויב לא יוכל לנחש בדיוק של 50 או 100 מיל, מהו קטע החזית שנגדו הם מכוונים. לאור היתרונות הללו הגיוני הוא שהמבצע ב„נקודה“, או בחזית צרה מאד, עדיף מהטכסיס הישן. נניח שהתוקף יכול להכניס לפעולה „X“ טנקים, וכי ההגנה יש ברשותה „2X“ כלי נשק אנטי־טנקיים בחזית של 48 מיל. אם ההתקפה נערכת על פני אותה חזית יהיו להלכה שני כליס אנטי־טנקיים נגד כל טנק, ואף אם נשער כי ישתמשו בטנקים בצורות גדולים יחסית, כפי שהשתמשו בהם בסוף המלחמה האחרונה, הרי יהיה נאמר, כלי אנטי־טנקי אחד על כל טנק. אולם אם התוקף בוחר חזית של 12 מיל בלבד, ומשלח על פני חזית זו רק שלוש התקפות של טנקים ברוחב התחלי של מיל אחד לכל התקפה, ואת ענין הרחבת הפרצות לאחר שתבוצענה הוא מניח לתהליך הידוע בשם „Aufrollen“ או „גלילה“***, הרי אותם „X“ הטנקים יפגשו רק $\frac{X}{8}$ כליס אנטי־טנקיים. ואלה מטנקי החלוק שיפגעו, אף יסוככו על הבאים בעקבותיהם****. במקרה כזה הרי הרכוז הבלתי צפוי, המחי האיום מצד, ראשי החצים (הטנקים), ובו בזמן הרכוז המפתיע של המפציצים מלמעלה, אין ספק כמעט שיגרמו לפריצת הקו; ועצם מהירותו של המבצע תשלול מהמגן את ההזדמנויות לסתימת הפרצה אשר היו לו ב־1918. מחברו של „מלחמת הבזק“ קובע, כי הסתערות מסוג זה מבוצעת ע״י הגרמנים כרגיל באמצעות שתי דיוזיות משורינות, שלוש או ארבע דיוזיות, מחץ (של חיל רגלים, המאומן אימון מיוחד), ועוד שתיים או שלוש דיוזיות ממונעות. דיוזיה משורינת אחת פורצת את הקו, בשעה שהשניה נמצאת ברזורה כדי לסייע אותה בשעת הצורך, או כדי להעתיק לכוון אחר את חודו של המבצע; שתיים מ„דיוזיות המחץ“ מרחיבות את הפרצה ע״י „גלילה“ מן האגפים; הכוחות הממונעים תפקידם הוא ניצול ההצלחה ורדיפה, בשעה שהדיוזיות המשורינות מתכנסות שוב מאחוריהן ומוכנות לקבל את פני התקפות־הנגד מצד האויב.

* על חיל הרגלים הממונע שבתן והארטילריה המלווה אותן. — המער.

** thrust — ראה לוח הידושי־מונחים.

*** כלומר — פעולת המיסול, ע״י התקפה מהאגף ואולי גם מהעורף, של קטעי החזית האויבת הסמוכים למקום הפרצה. היות ופעולה זאת מתפשטת מנקודת הפרצה לאורך החזית האויבת, דומה היא לפעולה של „גלילת“ אגד של חבשת פרוס — ומכאן השם למושג. — המער.

**** ע״י סתם את שדה האש של הכלים הא. ט. אשר למגינים. — המער.

יתרונות ההתקפה חלים גם על חיל האוויר. התוקף בוחר לו מראש את חלקן הגדול של המטרות לפגיעת מטוסיו, לאחר עיון ושקול קפדני, בשעה שהמגן חייב לבחור את המטרות כהרף עין*. מכשלה קשה זו תוארה בחוברת „מפקדת המפציצים“**, שבה נאמר, כי בבלגיה ובצרפת, מפאת העדר אינפורמציה בעוד מועד, אי אפשר היה לעתים קרובות לתת למפציצים שלנו מטרות מדויקות. זה יהיה נכון תמיד לגבי ההגנה במלחמת תנועה מהירה, והיה נכון בלי ספק לגבי הרוסים. תפקידי ההתקפה – הצמדת המטוסים המגינים אל שדות התעופה שלהם, השגת יתרון כוח במטוסי קרב על פני שטח שנקבע למפרע, סיוע ע"י מפציצים מקרוב ומרחוק, ואפילו סיור – כל אלה תחילת בצועם היא ההפתעה. – המלוה, בטבע הדברים, את ההתקפה ולא את ההגנה.

עבודת המטה בהתקפה גדולה טעונה דיוק קפדני יתר על הרגיל, הואיל והתנועה מהירה יותר, וחוששני, שכאן הוא אחד התחומים שבהם הצבא האדום, על כל תכונותיו המזהירות, נופל במדה ידועה מהגרמנים בעלי האימון הקפדני ורבי הנסיון. אמנם, כלי הרכב המשוריינים וכלי הרכב להובלת צבא יש להם טוח התחלי גדול, עד כדי 150 מיל ויותר, בלי ציוד נוסף בדלק. אולם יתכן כי חלק רב מיכולת זו יוצא למסעי גישה ארוכים, שהם הכרחיים לשם מתן מכה לאויב „מתוך חלל התכלת“. יש איפוא עוד הכרח בסדור הזרמה מיידית של כלי תובלה לעורף, וכרגיל – בדרכים של קו־תנועה יחידי. מן ההכרח איפוא לתאם בקפדנות את לוחות המסע מבחינת הזמן והמרחק. והניצוח על התעבורה הופך אחד מענפי הטקטיקה החשובים ביותר. וכיון שכיוון המבקע עלול להשתנות לפתע, כדי לנצל נקודות תורפה בהגנה, ולהמנע מהתנגחות מטושכת בה במקום שהיא חזקה במדה בלתי צפויה, הרי אין כל הקלה בעבודת המטה גם לאחר שהתחיל הקרב עצמו. עצם הסידורים התכניים הכרוכים בתנועת הצבא נעשים קשים ביותר, וכמעט בלתי אפשריים בלא נסיון. התרגילים המבוצעים עתה בבריטניה קרוב לודאי שהם דרושים למטות הגבוהים אפילו יותר מאשר למפקדים הנמוכים ולגייסות עצמם, אם כי כמובן אין ללמד על ידם אותו לקח הנרכש ע"י המלחמה הממשית. לקח זה רוכשים אותו הרוסים, אם כי במחיר איום.

אולם מנקודת הראות של האופנסיבה והלקח הטקטי העיקרי, נראה, שהוא ביצוע ההסתערות לא על חזית אלא על מספר נקודות, והפיתוח האסטרטגי של הישגיה בא לאחר ש„הגלילה“ מן האגפים לרוחב הפכה את החדירות בשתי קבוצות של נקודות, לשתי פרצות רחבות אשר דרכן משולחות תנועות ההקפה האסטרטגית, או תנועות המלקחיים, שהן כל כך מוכרות לנו כיום. את מקום ה„גל“ תפס ה„טריז“. ובהאבקות הנושנה בין שדרה וקו חזיתי – יד השדרה עתה על העליונה.

* שדות-התעופה הקדמיים של האויב המתקדם נערכים במקומות חדשים, ולא ניתן לסיירם מקודם סיורים ממושכים, כאשר ניתן הדבר לגבי עמדות המוכנות מוזמן של המגן. – המערך.
** הוצאת מיניסטריון האוויר הבריטי, על מפעלות חיל-המפציצים במלחמה זו. – המערך.

מבלי להכנס לשינויים בארגון ובעריכת הכוחות הנובעים מהטכסיסים הללו, כגון הדצנטרליזציה הן של חיל הרגלים והן של הארטילריה, נפנה לרגע ונעיף עין על אפשרויות ההגנה נגד התקפה מסוג זה. בהסתכלות ראשונה אין אפשרויות אלו נראות מזהירות ביותר, ובאמת, בלא רזרה משורינת חזקה לצרכי התקפה נגדית, הרי סיכויי ההגנה הם עלובים ביותר בכל שטח רגיל שהוא. ההגנה של דיוויזיות חיל רגלים בפני הסתערויות טנקים מן ההכרח שתהיה במדה רבה סבילה (פסיבית), והאמצעים העומדים לרשות דיוויזיות הרגלים עצמן מרשים להן להתקיף נגדית רק בקנה מידה קטן, מלבד אם נשק ההגנה שלהן הצליח תחילה לכתש ולרדל את חטיבות הטנקים עד כדי גטילת עקצן. הרוסים הם מומחים גדולים לטקטיקה של ההגנה, אולם נראה שהם מעמידים את חיל הרגלים שלהם בפני אפשרות של אבדות כבדות מאד בהתקפות נגדיות הנערכות ללא סיוע של כוחות משוריינים חזקים. (כשהמצב רציני מאד, ואין כוחות משוריינים בנמצא, דבר זה יכול, כמובן, להיות הכרחי). כשהזמן והמקום מאפשרים, הרי ההגנה הטובה ביותר של דיוויזיות רגלים בפני טנקים היא שטח שהוא מטבעו בטוח בפני טנקים, כגון דרכי-מים, בצות, יערות, סוללות או שקעים תלולים, וכן שטח שהפכוהו מגן נגד טנקים, באמצעות תעלות ומוקשים. לפי ביטוי הקולע של מחבר "מלחמת הבזק", צריכה ההגנה ליהפך לסדרה של "קפודים". איים, המורכבים מכל סוגי החיל ומסודרים בצורת תשבץ, שכולם מצוידים למדי בכלי נשק אנטי-טנקיים, והערפיים שבהם — גם בארטילרית-שדה, וכולם מוכנים להגנה מכל צד ומוקפים מוקשים אנטי-טנקיים — אפילו בשעה שאין בהם כדי לעצור את פריצת הטנקים, הרי נותנים הם הזדמנות לפלג אותם, להטיל בהם אבדות רציניות ולמנוע את החיילות התומכים בטנקים (ראה לעיל) מלבוא בעקבותיהם, שע"י כך מפרידים בין "גל" הטנקים לכוחות האויב העיקריים*. יתרון הכפרים הוא בזה, שהם נותנים מחסה מראה ובמידה ידועה גם מחסה מאש (במרתפים), וכן מהוים מכשולים לגבי טנקים. אולם, מצד שני, הם מהוים מטרות בולטות למפציצים ולארטילריה. והרי, תהיה בחירת המקום לנקודת בצרון אשר תהיה, רצוי תמיד להסתירה מעין האויב. אם כי ההכרעה בין תביעות ההסתר ותביעות הביצור אינה קלה, הרי ראש ועיקר הוא שכל אי כזה יהיה חזק למדי ומצויד במזון ותחמושת בשפע הרצוי להתגוננות ממושכת, וכן שכל אחד ואחד יוכל לסייע סיוע כל שהוא את שכניו. אולם, אם זכתה ההגנה והצליחה לרדל במידה מספקת את הכוחות המשוריינים, הרי יכולות להיות הזדמנויות להתקפה נגדית מקומית, בעזרת "נושאי-הברץ"**, צידי טנקים, ואולי גם בעזרת טנקים מספר שיגיהו מתוך איי ההתנגדות. אולם הרזרה הכללית צריכה לכלול דיוויזיות משוריינות

* גם תכסיסי הרוסים בהתגוננותם, גם דרכי התבצרותם של הגרמנים בשעת נסיגתם, משמשים דוגמאות בולטות לפרטים השונים של הטכסיסים המתואר כאן. — המער',
 ** הרכב המשוריין הקל, המצויד גם אל חיל הרגלים הכריטי, והנושא אחרו מכונות יריה "ברץ",
 או אפילו רובה אנטי-טנקי או מרגמה. — המער'.

ודיוזיות ממונעות, ויש לזכור כי הדיוזיות הממונעות תהיינה להן רק אפשרויות פעולה מוגבלות מאד באם לא תתקדמנה לפניהן—בתנופה נגדית כזאת—דיוזיות משוריינות. דיוזיות הרגלים הרגילה לא תהא לה תקוה, אם התפקיד העיקרי יוטל על שכמה. האזהרה בנידון זה לא באה מרוסיה אלא מצרפת, שבה פגשו הדיוזיות המשוריינות הגרמניות בשטף מרוצתן לפנים בדיוזיות רגלים צרפתיות פזורות בשעת מסען, ו"חצו" דרכן בלי כל קושי. הכוחות המשוריינים המיועדים להתקפה נגדית יש להחזיקם בריחוק ניכר בעורף, הואיל ואי אפשר לקבוע למפרע את קטע החזית, שבו יִדרש סיועם. כוחות אלה לא יהיו זקוקים לזמן רב כדי לגמא מרחק של 25—50 מיל, ולפיכך הם יכולים לחנות מאחורי עמדת הגנה נוספת מעין זו שתוארה לעיל ובריחוק האמור מן החזית*; ועדות נאה היא למבטו הנוקב של מחבר "מלחמת הבזק" שבספרו, אשר נכתב לפני המערכה הרוסית, כינה כברת ארץ זו של 25—50 מיל, בין שתי עמדות ההגנה האמורות, בשם "רצועת הגריליה". אמנם, במקרה שההתקפה מצליחה לפרוץ פרץ רחב בעמדה הקדמית מעטה מאד התקוה לשבור אותה בתוך "רצועת הגריליה" הזאת: אולם חיוני הוא שתהיה הגנה כל שהיא בכל עיר, כפר, מיצר או אפיק־מים, שהגשרים יִהרסו, שיוטלו פה ושם מוקשים בדרכים, ושהאויב יוטרד ללא הפוגות ויתקל בלי הרף בהתנגדות בעברו בשטח זה—עד שיפגש בתנופה הנגדית המשוריינת. עכוב של שעה או שעתיים כאן, הפסד של טנקים אחדים שם, יכולים לגרום שנוי ניכר בסכוייו של התוקף. יתר על כן, הואיל והדיוזיות הממונעות הגרמניות מקבלות לידן את תפקידי החלוץ מהדיוזיות המשוריינות לאחר שהללו פרצו פרצה, הרי שלעתים קרובות יהיה השלב הזה רק ענין של עמידה בפני רוכבי־אופנוע ומכוניות משוריינות, ודבר זה אפשר לבצעו באמצעות מכוונות־יריה ונשק אנטי־טנקי קל בקבוצות קטנות.

האופנסיבה הנגדית הגדולה, להבדיל מהתקפה נגדית מוגבלת, היא ענין לרזורה המשוריינת. זאת—ורק זאת בלבד—יכולה לקוות לנתץ את ההסתערות המשוריינת אשר הבקיעה לעצמה דרך; מחובתם של החיילות שבעמדות ההגנה הקדמיות, ושל הפלוגות הפזורות שב"רצועת הגריליה", להכשיר בשבילה את התנאים, ל"בזק נגדי" שלה במסיבות הנוחות ביותר. הסכויים להצלחת האופנסיבה הם גדולים כל כך בדרגות ההתחליות שלה. שאין המגנים צריכים לנקוט בטקטיקה נועזת יותר מזו שסומנה כאן. אולם נראה הדבר כי הטכסיסים האמורים יתנו סכוי טוב למדי להכשיל את האופנסיבה בדרגותיה המאוחרות יותר. בין הספרים שהופיעו עד כה באנגלית אין אף ספר אחד כספרו של מיקשה, האוצר חומר כה רב לשיקול ועיון בבחינה חיונית זו של טקטיקת האופנסיבה וההגנה כאחת.

* יש אפשרות להבדיל את מהירות הגשתם של כוחות אלה לחזית, ולהפחית את הוצאת הדלק המוקדמת ואת הבליה המיכנית, ע"י הובלתם לקירבת החזית במכוניות הסעה גדולות בשביל טנקים. ואמנם, לפי העתונות הבריטית, הרבו הגרמנים להשתמש באמצעי זה בחזית הרוסית לא רק לטלוק טנקים שנפגעו אלא גם לתנועה אופרטיבית. — המער.